

fogunk és megértünk, amit szívünk mélyén nagyon jól tudunk azzal kapcsolatban, hogy mi a jó, és melyik az Istenországába vezető út.

Az Ótestamentum időszakában a Prédikátor és Jób könyve egyes részeinek írója szkepticizmust tanított és érveik részben meghallgatásra is találtak egyes csoportoknál. De a héber nemzet szíve mélyén nagyon jól tudta, hogy nincs igazuk s kétségek és érvelések útvesztőin is keresztül látott és el tudott jutni az igazsághoz. Tudták, hogy Isten céljai, minden elmentéses látszat dacára is, jók, hogy a Törvény nem csupán hasznossági elveken felépülő erkölcsi szabályokból áll, hanem a vallás igazságainak szikrái ragyognak benne.

Hisszük, hogy Isten a szeretet Istene és a héber próféták voltak az elsők, akik ezt a gondolatot felfogták és tovább fejlesztették. Nem Isten választotta ki őket; ők választották maguknak Istent. Mi a keresztény hagyomány világában nőttünk fel, de ez a hagyomány mérhetetlenül sokat köszön a héber vallásnak. Maga Jézus is az ótestamentumi törvény tanításain nőtt fel. Amint mondotta, nem azért jött, hogy a törvényt eltörölje, hanem, hogy betöltsse. Mikeáshoz hasonlóan különbséget tudott tenni a tiszta búza és a konkoly között; különbséget tudott tenni az élettelen vallási gyakorlatok és a tiszta lelki áldozat között. Számára az volt döntő, ahogyan minden ember Isten színe elé járult.

Meg vagyok győződve arról, hogy új vallásos tanításra nincs szükségünk. Mikeás figyelmeztetése, Jézus evangéliuma ma is olyan friss és időszerű, mint amilyen évezredekkel ezelőtt volt. A baj csupán az, hogy ezt a tanítást átszötte, bonyolulttá tette a körülötte kialakult hagyomány s a dogmák sora. A mi feladatunk, hogy mindebből megragadjuk a tiszta és mindig érvényes üzenetet. Újra meg újra hangoztatnunk kell, hogy az „égőáldozat“ ma is értéktelen és értelmetlen Isten szemében, mert „Megjelentette néked, oh ember, mi legyen a jó, és mit kíván az Úr te tőled! Csak azt, hogy igazságot cselekedjél, szeressed az irgalmasságot és, hogy alázatosan jársz a te Isteneddel.“ Ámen.

BRIAN L. GOLLAND

az angol unitárius egyház főtitkára

HIT ÉS CSELEKEDET

Jak 2,24

Alapigénk olyan, mint egy fogós kérdés, melyre a helyes feleletet azért nehéz megtalálni, mert úgy van megszerkesztve, hogy tévútra vezesse a felületes gondolkozót. Olyan ez az íge, mint egy kelepce, mint egy labirintus, melybe aki beletéved, többé nem találja meg a kivezető utat. Szinte sugalmazza az apostol elmélkedése, hogy szembeállítsuk egymással a hitet és cselekedetet és elvitatkozzunk a teológia egyik nagy kérdése, örök problémája felett: melyik a fontosabb. Egy ilyen vita lehet élvezetes szellemi torna azoknak, akik résztvesznek benne, de meddő és terméketlen, mert a kérdés úgy van megfogalmazva, hogy ne lehessen feleletet találni rá.

Egészen másképp jelentkezik a probléma és más jelentőséget nyer az alapíge, ha a hangsúlyt erre a szürke, jelentéktelen, különös kis szócskára helyezzük: „*csupán*“. Ez a kulcsa a rejtélynek, ez a kivezető út a teológiai vita labirintusából, ebben oldódnak fel az ellentétek, innen kiindulva táruul fel előttünk az apostol bölcsességének mélysége, gondolkozásának nagyvonalúsága. Ebben a szócskában jelentkezik Jakab apostolnak unitárizmusa. Ha tehát e szócskát figyelmen kívül hagyjuk, a hit és cselekedet olyan ellentétképpen áll előttünk ebben a mondatban, melyet unitárius szempontból sem megérteni, sem megmagyarázni nem tudunk. Ezzel a kis szócskával kiegészítve azonban eltűnik a látszólagos ellentét, feloldódik a felszínen mutatkozó különbözőség és mi igazolva látjuk benne unitárius vallásunk felfogását.

Igen, mi unitáriusok, amint azt nevünk is meghatározza, száműztük vallásunkból a kettőséget. Mi valóban egység hívők vagyunk. Szerintünk a világ, az élet harmonikus egységet képez. És minden látszólagos ellentét csak azt bizonyítja, hogy ismereteink még nem teljesek, a dolgok lényegéről szerzett tudásunk, alkotott fogalmaink még nem tökéletesek.

Nekünk unitáriusoknak sohasem képezett problémát a hit és a cselekedet. A kérdés, hogy melyik az értékesebb gyümölcs, a hit-e vagy a cselekedet, nem unitárius lélekben született meg. Mi sohasem folytattunk meddő vitát e két fogalom üdvöztető voltát illetően. Ettől minket megóvott a mi unitárius életfelfogásunk, mely az apostollal együtt hangsúlyozta: látjátok tehát, cselekedetből igazul meg az ember és nem *csupán* hitből.

Mi sohasem próbáltuk és talán nem is lehet megállapítani, hogy hol kezdődik az egyik és hol végződik a másik. Mint ahogy nem lehet elválasztani, még kevésbé szembeállítani egymással a virágot és a termést, az érzést, gondolatot és a szót, a beszédet, mely azt kifejezésre juttatja. Hiszen nincs olyan cselekedet, amely ne hitből születne, és nincs olyan hit, mely ne törekednék a cselekedeteken keresztül a megvalósulás felé. Az a cselekedet, mely nem hitből fakadt, nem tartozik szorosan lényegünkhöz, és az a hit, melynek nincsenek cselekedetei, meddő virág lelkünk fáján, mely ha lehullt, nyomában nem maradt létét igazoló termés. A hit és cselekedet ugyanazon lelki folyamat két szélsőséges pólusát jelöli meg. Az egyik a folyamat elindulása, kezdeti szakasza, a másik a célhozérés, a befejeződés. Az egyik a forrás, a másik a csermely, mely a forrásból fakad, táplálkozik. A hit a lélek legintenzívebb tevékenysége és mint ilyen a legmagasabb aktivitás. A tett, a cselekedet megnyilatkozási formáját megtalálta hit és így a legértékesebb lelki magatartás. Így veszíti el a maga külön létét, egyéni életét ez a két látszólagos ellentétes fogalom vallásunk mindenben egységet kereső tanításában. Nagy jelentősége van tehát alapígenkben a „*csupán*“ szócskának. Enélkül nem is képzelhetné unitárius szószéken prédikáció tárgyát az alapíge: látjátok tehát, hogy cselekedetekből igazul meg az ember és nem *csupán* hitből.

Cselekedeteink a hit mélységéből fakadnak s így vallásunk azt követeli híveitől, hogy legjobb erőikkel, képességeikkel vegyenek részt a fejlődő életben.

Mindannak, ami az életet szolgálja, a világ tökéletesedését előmozdítja, joga van az élethez; mindaz, ami gátolja a fejlődést, akadályozza a szebb, tökéletesebb élet kibontakozását, önmagát itéli halálra.

Minden áldozatos cselekedet, minden szeretetből fakadó szó, minden komoly kötelességvállalás, hűséges szolgálat, mellyel mi, unitáriusok járunk hozzá ahhoz, hogy az emberiség megtalálja a békés élet felé vezető utat. Amen.

MÁTHÉ ZSIGMOND

AZ ÉN ATYÁM MUNKÁLKODIK, ÉN IS MUNKÁLKODOM

Jn 5,17

Bethesda tavának partjain betegeket gyógyít Jézus. A hálás betegek hírül viszik az országban ezt s így a farizeusok is tudomást szereznek róla. Kérdőre vonják Jézust: hogy mersz szombatnapon dolgozni, avagy nem tudod, mit parancsolt meg Isten? Jézus így felel: az én Atyám nem nézi, hogy hétköznap van-e vagy szombat, ő munkálkodik. A nap ragyogása az ő munkája, s ezt a munkát szombaton is végzi. Nem függesztheti fel, mert akkor rövid idő alatt összeomlana a világ. A fű, a fa, a gabona növekedése szintén az ő munkája, amit szombatnapon is végez. Hasonlóképpen szívünk dobogtatását is. Mi lenne, ha szombaton Isten a szívdobogtatás munkáját nem végezné. Félre hát képmutatók!

Az én Atyám ünnepnapokon is jót tesz = én is azt teszem.

Az én Atyám ünnepnapokon is gyógyít = én is gyógyítok.

Az én Atyám ünnepnapokon is munkálja boldogságunkat = én is munkálom.

1. „Az én Atyám...” Megtudjuk ebből a textusból mindenekelőtt, hogy Isten nem tétlen valóság. Nem olyan, hogy csak pihen s nézi, mint forog a gép. Isten cselekvő valóság, minden mozgások, cselekvések ősförése. Nem egy képzeletbeli mennyország trónon ülő királya. A tétlen Isten fogalma nem a mi Isten-fogalmunk.

2. Megtudjuk azt is, hogy ő mindezideig munkálkodik. A Biblia eredeti nyelvén e szó azt is jelenti, hogy állandóan, folytonosan, megszakítás nélkül. Isten tehát nemcsak időnként avatkozik bele a világ folyásába. Ő mindezideig folytonosan munkálkodik. Nem szabad megszakításnak lennie az ő munkájában. Isten munkájának fővonása a megszakíthatatlan, örök folytonosság.

3. Megtudjuk harmadszor, hogy nekünk is munkálkodnunk kell. Amikor teremtetésünk őshajnalán a lelkét belénk lehelte, az örök, a soha nem szűnő munkálkodás lelkét lehelte belénk. Azért kell munkálkodnunk, mert egylényegűek vagyunk vele. Amikor dolgozunk, Istenhez hasonlítunk, a vele való hasonló lényegünk nyilvánul meg. És fordítva: aki nem munkálkodik, az letépte magáról a hozzá való hasonlat legjellemzőbb vonását.